

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Вінницька Оксана Анатоліївна

УДК 336.14:352

**ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2017

Роботу виконано на кафедрі фінансів в Національній академії статистики обліку та аудиту.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Бондарук Таїсія Григорівна,
завідувач кафедри фінансів Національної академії
статистики, обліку та аудиту
Державної служби статистики України;

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мельник Віктор Миколайович,
директор Науково-дослідного інституту фіскальної
політики Університету державної фіскальної
служби України
Державної фіскальної служби України;

кандидат економічних наук, доцент
Сукач Олена Миколаївна,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Східноєвропейського університету економіки і
менеджменту.

Захист відбудеться „24” березня 2017 року о 12-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька,1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

Автореферат розісланий „23” лютого 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
д.е.н., професор

В.Г. Маргасова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів і виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в умовах децентралізації. Діюча система формування доходів місцевих бюджетів характеризується низькою часткою їх власних доходів і збільшенням обсягів міжбюджетних трансфертів, що обмежує фінансові можливості органів місцевого самоврядування та є фактором, який стримує суспільні перетворення у державі.

Серед стратегічних завдань сучасного процесу формування доходів місцевих бюджетів України прискорення процесів бюджетної децентралізації залишається найактуальнішим і найгострішим. Одним з найефективніших важелів децентралізації є інструменти бюджетної політики. Проте в Україні вони не дали належних результатів, що зумовлено їх спрямованістю на вирішення поточних завдань, а не стратегічних, непослідовністю і безсистемністю в застосуванні. Саме тому проблеми розвитку доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації потребують поглибленого дослідження на базі цілісного, системного підходу до теоретичних узагальнень, які мають стратегічне значення для вирішення економічних і соціальних завдань суспільства. З огляду на це, стають актуальними поглиблене дослідження концептуальних засад формування доходів місцевих бюджетів, а також обґрунтування системи практичних рекомендацій щодо забезпечення їх стабільності та зміцнення в умовах децентралізації.

Теоретичним і практичним аспектам формування й використання коштів місцевих бюджетів, розвитку фінансової децентралізації присвячено праці таких вітчизняних вчених, як О. Абакуменко, Т. Бондарук, С. Буковинський, О. Василик, О. Власюк, І. Волохова, І. Запатріна, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Маргасова, В. Мельник, С. Михайленко, Ц. Огонь, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, О. Рожко, В. Савченко, О. Сукач, С. Слухай, В. Федосов, К. Швабій, І. Чугунов, С. Юрій та інші. Окремі питання цієї багатогранної проблеми дістали своє відображення у працях зарубіжних науковців Ш. Бланкарта, А. Вагнера, Р. Гнейста, Р. Масгрейва, В. Оутса, А. Сміта, Ч. Тібо, Х. Циммерманна та інших. Більшість наукових праць згаданих економістів орієнтовано на виявлення загальних тенденцій у функціонуванні державного і місцевих бюджетів. Незважаючи на глибину розкриття цих тем, детальнішого дослідження потребують питання формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. Зокрема, недостатньо досліджено такі питання, як оцінювання сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів та вплив на їх формування міжбюджетних трансфертів у контексті децентралізації бюджетної системи; розробка системи показників для оцінки рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів; моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні; обґрунтування стратегічних напрямів удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах бюджетної децентралізації. Отже, стан наукової розробки окресленої проблематики

викликає необхідність узагальнення, систематизації та подальшого вдосконалення теоретичних, методичних і прикладних аспектів формування доходів місцевих бюджетів у контексті децентралізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної академії статистики, обліку та аудиту за темами: “Фінансова система в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України” (номер державної реєстрації 0111U001539), у рамках якої автором розроблено системно-цільовий підхід до оцінювання стану фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів; “Бюджетний менеджмент в умовах децентралізації” (номер державної реєстрації 0116U0053047), в рамках якої здобувачем запропоновано науково-методичні підходи до процесу моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні з позицій фінансової незалежності органів місцевого самоврядування в сучасних умовах бюджетної децентралізації.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування доходів місцевих бюджетів з визначенням напрямів посилення їх ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку територій в умовах децентралізації.

Досягнення поставленої мети дисертаційної роботи обумовило вирішення таких наукових і практичних завдань:

- дослідити та поглибити існуючі наукові підходи до розкриття економічної природи і сутності доходів місцевих бюджетів;
- охарактеризувати теоретичні засади децентралізації у процесі формування доходів місцевих бюджетів;
- означити цілі та принципи формування доходів місцевих бюджетів;
- систематизувати та узагальнити класифікацію доходів місцевих бюджетів;
- оцінити сучасний стан формування доходів місцевих бюджетів і вплив на їх формування міжбюджетних трансфертів у контексті децентралізації бюджетної системи;
- розробити систему показників для оцінки рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів;
- удосконалити процес моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні в сучасних умовах;
- обґрунтувати стратегічні напрями вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах бюджетної децентралізації.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та реалізації поставлених завдань використано фундаментальні, теоретичні положення і принципи сучасної економічної теорії та теорії системного аналізу.

Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи з метою пізнання соціально-економічних процесів і явищ, а саме: індукції та дедукції, узагальнення – для уточнення понятійно-категоріального апарату (підрозділи 1.1, 1.2); системного підходу – для визначення принципів і класифікації доходів місцевих бюджетів (підрозділ 1.3); аналізу і синтезу – для оцінки сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів і впливу міжбюджетних трансфертів на їх дохідну частину (підрозділи 2.1, 2.2); статистичний, кореляційного та регресійного аналізу – для визначення системи показників для оцінки рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів (підрозділ 2.3); логічного узагальнення – для дослідження зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації (підрозділ 3.1); порівняльного економічного аналізу, наукової абстракції, кластеризації, статистичних групувань, кореляційно-регресійного аналізу – для моделювання структури доходів місцевих бюджетів (підрозділ 3.2) і для розробки пропозицій щодо вдосконалення мобілізації доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації (підрозділ 3.3); графічного зображення – при візуалізації основних положень і висновків.

Теоретичною основою дисертаційної роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів з дослідження проблем формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації.

Статистичну та фактологічну основу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань функціонування бюджетної системи та формування міжбюджетних відносин; звітні дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України; власні аналітичні напрацювання автора та електронні ресурси світової мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад удосконалення мобілізації доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Найістотніші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому що:

удосконалено:

– алгоритм формування і реалізації Стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, що, на відмінну від наявного, побудовано на засадах синхронної реалізації принципів системно-цільового підходу. Зазначена Стратегія визначає нормативно-правові та організаційні основи діяльності держави та її бюджетної політики, першочергові пріоритети, принципи, стратегічні індикатори і засоби реалізації цієї Стратегії, а також передбачає узагальнення окремих напрямів діяльності у сфері забезпечення формування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, яка, у свою чергу, сприятиме створенню ефективної системи їх формування;

– методику оцінювання стану фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів на основі системно-цільового підходу, в основу якої покладено критерії за трьома ознаками: вплив децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів; децентралізації доходів місцевих бюджетів згідно з бюджетною класифікацією; залежність доходів місцевих бюджетів від

офіційних трансфертів. Це дозволяє отримати об'єктивну інформацію про стан децентралізації з метою корегування заходів її державного регулювання та прийняття обґрунтованих рішень;

– науково-методичний підхід до моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні з позицій фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у сучасних умовах бюджетної децентралізації, що, на відміну від існуючого, дозволив здійснити розподіл областей на відносно однорідні за коефіцієнтом покриття групи як кластери високого, середнього та низького рівнів покриття видатків за рахунок власних доходів;

– наукові основи щодо визначення принципів формування доходів місцевих бюджетів (бюджетної еквівалентності, національної солідарності; децентралізації; бюджетного (фіскального) федералізму; субсидіарності; фінансової самостійності органів місцевого самоврядування; фінансового вирівнювання; територіальної прив'язки), що дозволило розробити науково-методичні підходи до Стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії фінансів у частині уточнення змісту поняття «доходи місцевих бюджетів», яке запропоновано розглядати як сукупність грошово-економічних відносин суспільства, що забезпечують формування й розподіл фінансових ресурсів місцевих бюджетів та оптимальний, ефективний розвиток територій шляхом децентралізованого управління в особі органів місцевого самоврядування, що – на відміну від поширених підходів, які обмежувалися декларуванням складових таких доходів, – включає врахування децентралізованого управління процесом формування доходів органів місцевого самоврядування;

– класифікація доходів місцевих бюджетів за такими ознаками: за змістом, відповідно до бюджетної класифікації, за територіальною локалізацією, за формою утворення, за способом акумуляції, за методом розрахунку, за обсягом, за соціально-економічним змістом, за умовою повернення, за рівнем централізації, за методом залучення, за методом мобілізації, за частотою появи, за джерелом утворення і формою використання коштів, за періодичністю надходження, за структурою на виконання повноважень, по відношенню до бюджетного устрою, залежно від методу акумулювання грошових ресурсів, у відношенні до джерел сплати, залежно від властивостей бази оподаткування, що в комплексі створює базу для розрахунку показників фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів;

– науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах бюджетної децентралізації, які характеризуються, зокрема переважним розвитком оподаткування споживання, доходів громадян та нерухомості що дало можливість запропонувати підхід до процесу моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні висновки та науково-практичні рекомендації автора безпосередньо використано і впроваджено в діяльності:

Немирівської районної державної адміністрації Вінницької області – наукові розробки щодо впровадження системи окремих показників оцінки рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів у процесі підготовки аналітичних матеріалів і нормативно-правових актів (довідка від 20.12.2015 р. № 01.42-383);

Немирівської районної ради Вінницької області – результати наукових досліджень щодо методики оцінювання впливу децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів (довідка від 21.12.2015 р. № 038-348).

Крім того, результати дисертаційної роботи було впроваджено у навчальний процес в Національній академії статистики, обліку та аудиту під час викладання та підготовки методичного забезпечення дисциплін «Фінанси», «Бюджетна система», «Місцеві фінанси» (довідка № 131 від 23.05.2016 р.).

Особистий вклад здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримано автором особисто. З наукових праць, опублікованих здобувачем у співавторстві, в роботі використано лише ті ідеї та положення, що є результатом його особистих досліджень.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено автором на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд» (м. Запоріжжя, 12-13 грудня 2014 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю» (м. Київ, 11 листопада 2015 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд» (м. Запоріжжя, 13-14 листопада 2015 р.); Международная научно-практическая заочная конференция «Актуальные проблемы развития финансового сектора» (г. Тамбов, 18 ноября 2015 г.); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційна інфраструктура України: стан та аналіз умов розвитку» (м. Одеса, 20-21 листопада 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-банківські та адміністративні послуги: проблеми управління та перспективи розвитку» (м. Тернопіль, 12-13 листопада 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток фінансово-економічного становища на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава» (м. Дніпропетровськ, 6-7 листопада 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічна безпека України: загрози та виклики в умовах глобалізації» (м. Київ, 20-21 листопада 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 17 наукових працях, обсягом 6,7 д. а. у тому числі в 9 статтях у наукових фахових виданнях і виданнях зарубіжних країн, у 8 публікаціях в інших виданнях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, який належить особисто авторові, становить 6,7 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Повний обсяг дисертації становить 264 сторінки і містить 39 рисунків та 21 таблицю, які займають 31 сторінку. Список використаних джерел налічує 228 найменувань і займає 25 сторінок, 8 додатків розміщено на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його мету завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **“Теоретико-методологічні засади формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації”** – досліджено економічну природу доходів місцевих бюджетів; розкрито теоретичні засади децентралізації у процесі формування доходів місцевих бюджетів; розглянуто принципи та основи класифікації доходів місцевих бюджетів.

У результаті аналізу існуючих підходів до визначення поняття «доходи місцевих бюджетів», які запропоновано вченими, встановлено, що на сьогодні не існує єдиного погляду на трактування окресленої економічної категорії. Це дало підстави сформулювати її власне авторське визначення з позицій матеріального змісту, форми, організаційної структури і характеру доходів місцевих бюджетів – як сукупності грошово-економічних відносин суспільства, що забезпечують формування і розподіл фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а також оптимальний, ефективний розвиток територій шляхом децентралізованого управління в особі органів місцевого самоврядування.

Дослідження існуючих підходів до визначення категорії «децентралізація» дозволило обґрунтувати, що в сучасній науці її аспекти розглядаються за видами. Здійснено класифікацію видів децентралізації залежно від їх характеристики (демократична – делегування, передання частини державної виконавчої влади на місцевий рівень – органам місцевого самоврядування); адміністративна (створення на місцях спеціальних урядових органів і наділення їх повноваженнями щодо здійснення виконавчої влади); управлінська (незалежне місцеве самоврядування у результаті передання йому шляхом (не делегування, а перетворення державних функцій у самоврядні) повноважень державою; політична (передання політичної влади місцевим органам управління, формування політико-правових елементів взаємовідносин громади й держави, що утворюють особливий правовий режим, який надає місцевим органам самостійність та ієрархічну незалежність від органів як державного управління, так і самоврядування); фінансова (фіскальна) (процес поділу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і локальним рівнями управління); бюджетна (у широкому розумінні – це поділ між владними структурами різних рівнів (включаючи національні уряди, регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування) відповідальності за управління бюджетними ресурсами; у вузькому розумінні – це наявність певних функцій і повноважень на місцевому рівні, автономія місцевих органів влади у прийнятті самостійних рішень у податково-бюджетній сфері).

Обґрунтовано, що на формування доходів місцевих бюджетів значно впливатимуть бюджетна та фінансова (фіскальна) децентралізація, ефективне проведення яких, у свою чергу, залежить від демократичної, адміністративної, політичної та управлінської децентралізації. Бюджетна децентралізація сприяє найбільш ефективному задоволенню суспільних потреб населення і зростанню його добробуту, підвищує відповідальність розпорядників бюджетних коштів за раціональне та обґрунтоване фінансування економічних програм на місцевому рівні, посилює громадський контроль за цільовим використанням бюджетних ресурсів. Обґрунтовано, що курс на децентралізацію окреслює як перспективи розвитку України, так і його проблеми. Здійснено групування основних переваг і позитивних результатів децентралізації. Аналіз вітчизняних і зарубіжних досліджень дозволив встановити, що децентралізація може мати також ризики та небезпеки.

За результатами розгляду існуючих підходів до визначення принципів успішної децентралізації встановлено принципи формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації: бюджетної еквівалентності; національної солідарності; децентралізації; бюджетного (фіскального) федералізму; субсидіарності, фінансової самостійності органів місцевого самоврядування; фінансового вирівнювання; територіальної прив'язки.

Проведене дослідження формування доходів місцевих бюджетів дало можливість систематизувати їх класифікацію за такими ознаками: за змістом, відповідно до бюджетної класифікації, за територіальною локалізацією, за формою утворення, за способом акумуляції, за методом розрахунку, за обсягами, за соціально-економічним змістом, за умовою повернення, за рівнем централізації, за методом залучення, за методом мобілізації, за частотою появи, за джерелом утворення і формою використання коштів, за періодичністю надходження, за структурою на виконання повноважень, у відношенні до бюджетного устрою, залежно від методу акумулювання грошових ресурсів, у відношенні до джерел сплати, залежно від властивостей бази оподаткування. Цей підхід створює базу для вдосконалення теоретичних основ формування доходів місцевих бюджетів в Україні, а також для розрахунку показників фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів.

У другому розділі – **“Тенденції формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації в Україні”** – проведено аналіз формування доходів місцевих бюджетів у контексті децентралізації вітчизняної бюджетної системи; дано оцінку впливу міжбюджетних трансфертів на дохідну частину місцевих бюджетів України; запропоновано методичні основи для встановлення рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів України.

Дослідження базових положень щодо формування доходів місцевих бюджетів у контексті децентралізації вітчизняної бюджетної системи дозволило сформулювати такі основні висновки.

За підсумками аналізу дохідної частини місцевих бюджетів визначено, що в Україні ці бюджети відчувають нестачу доходів для ефективного вирішення завдань, які стоять перед суспільством у сучасних умовах фінансової децентралізації. У місцевих бюджетах України зосереджено значну частину

бюджетних ресурсів. Тим часом в останні роки спостерігається стійка негативна тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету – з 47,6% у 1992 р. до 18,5% у 2015 р., тобто більш як удвічі. Більша частина бюджетних ресурсів акумулюється у державному бюджеті України, що свідчить про високий ступінь централізації її бюджетної системи. Протягом аналізованого періоду у структурі доходів місцевих бюджетів істотну частину стабільно займають податкові надходження: зокрема, найвагомим за обсягом джерелом дохідної частини цих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб.

За результатами оцінки впливу міжбюджетних трансфертів на дохідну частину місцевих бюджетів з'ясовано, що необхідність в офіційних трансфертах (додаткових коштів, переданих із державного бюджету до місцевих бюджетів) виникає внаслідок невідповідності розподілу повноважень між органами управління і розподілу дохідних джерел на їх виконання. У структурі доходів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) значну частину займають офіційні трансферти, частка яких у загальних надходженнях зростає. Як показав аналіз динаміки міжбюджетних трансфертів за 2010–2015 рр., з кожним роком майже всі різновиди трансфертів збільшуються, що свідчить про залежність місцевих бюджетів від додаткових коштів, які надходять з державного бюджету України.

У результаті оцінки рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів встановлено, що сьогодні стандартних фінансових показників, які б характеризували рівень децентралізації доходів місцевих бюджетів, не існує. Доведено, що для оцінки рівня їх децентралізації необхідно використовувати комплекс показників, які б найбільш повно характеризували фінансову децентралізацію. Автором запропоновано розподілити показники оцінки фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів за трьома критеріями: вплив децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів; децентралізація доходів місцевих бюджетів відповідно до бюджетної класифікації; залежність доходів місцевих бюджетів від офіційних трансфертів.

Запропоновано систему окремих показників, які можна використовувати для оцінки рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів і визначено критерії оцінювання впливу децентралізації на їх формування згідно із запропонованою методикою розрахунку. За результатами аналізу окремих показників оцінки рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів встановлено, що такий аналіз не дає загального уявлення про її рівень, а тому автором розраховано відповідні показники за окремими критеріями з використанням значень вагових коефіцієнтів (таблиця 1).

Обґрунтовано, що параметри моделі лінійного тренду для критеріїв оцінювання впливу децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів свідчать про велику визначеність процесу їх спадання.

Таблиця 1

Показники оцінки рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів*

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Критерії оцінювання впливу децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів						
Коефіцієнт розподілу доходів	0,256	0,217	0,226	0,238	0,222	0,185
Коефіцієнт забезпечення власними доходами відносно ВВП	0,074	0,066	0,071	0,072	0,065	0,061
Коефіцієнт покриття	0,53	0,49	0,46	0,48	0,45	0,43
Коефіцієнт фінансової самостійності	0,505	0,476	0,448	0,476	0,436	0,409
Коефіцієнт бюджетного покриття за рахунок власних коштів	0,530	0,486	0,456	0,482	0,452	0,430
Критерії оцінювання децентралізації доходів місцевих бюджетів згідно із бюджетною класифікацією						
Коефіцієнт податкових надходжень	0,431	0,403	0,381	0,413	0,377	0,333
Коефіцієнт неподаткових надходжень	0,055	0,060	0,056	0,055	0,053	0,068
Коефіцієнт доходів від операцій з капіталом	0,016	0,010	0,008	0,006	0,005	0,006
Коефіцієнт офіційних трансфертів	0,495	0,523	0,552	0,524	0,562	0,591
Коефіцієнт податкової самостійності	0,012	0,035	0,064	0,080	0,092	0,275
Критерії оцінювання залежності доходів місцевих бюджетів від офіційних трансфертів						
Коефіцієнт фінансової незалежності	1,021	0,911	0,810	0,908	0,777	0,693
Коефіцієнт дотаційної залежності	0,277	0,265	0,269	0,277	0,280	0,564
Коефіцієнт стійкості бюджету	0,980	1,098	1,235	1,102	1,288	1,444

* запропоновано та розраховано автором

Крім того, протягом останніх років простежується тенденція до зниження критеріїв оцінювання впливу децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів. Встановлено нестабільну тенденцію до зміни критеріїв оцінювання децентралізації доходів місцевих бюджетів згідно з бюджетною класифікацією. Параметри моделі лінійного тренду для субіндексів критеріїв оцінювання залежності доходів місцевих бюджетів від офіційних трансфертів свідчать про велику визначеність її спадної тенденції.

Доведено, що, у 2010 р. інтегральний показник рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів (рис. 1) знаходився на межі зони задовільного стану (зона задовільного стану децентралізації – від 0,60 до 1,0). У 2011–2013 рр. інтегральний показник підтверджує висновок про небезпечний стан рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів (зона небезпечного стану

децентралізації – від 0,4 до 0,6). Продовження низхідної тенденції показника рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів спричинило той факт, що у 2011 і у 2014–2015 рр. вона знаходилася на межі критичного стану (зона критичного стану децентралізації – до 0,4). Прогнозовані показники засвідчили низхідну тенденцію зміни інтегрального показника рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів в Україні. Продовження цієї тенденції призведе до того, що з 2016 р. рівень децентралізації доходів місцевих бюджетів перейде за межу критичного стану.

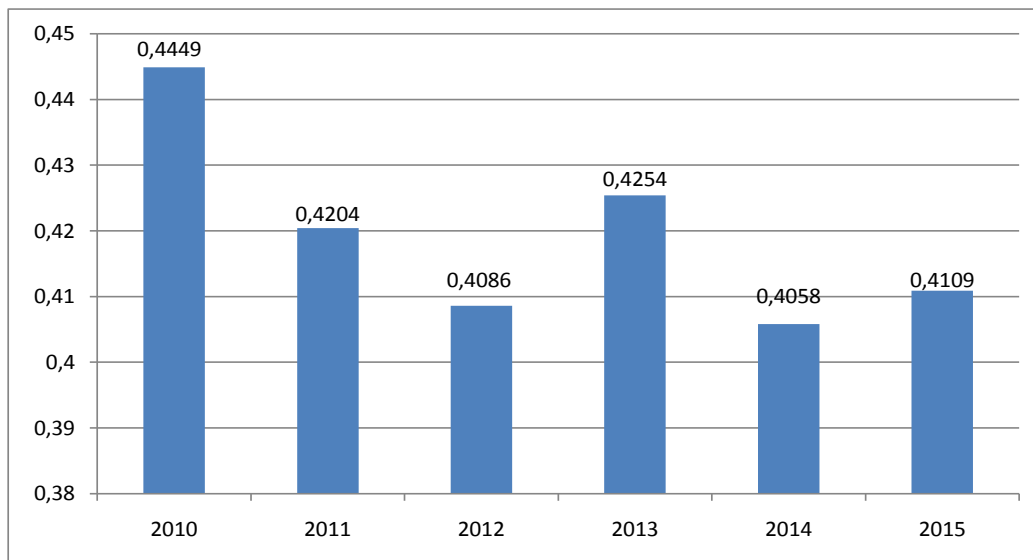

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів *

** запропоновано та розраховано автором*

У процесі дослідження розроблено систему показників для визначення рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів. Апробація відповідної методики розрахунку підтвердила можливість її використання для аналізу рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів.

У третьому розділі – **“Перспективи формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації”** – досліджено можливості забезпечення умов для запровадження і використання іноземного досвіду формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації та перспективи його адаптації в Україні; розроблено пропозиції щодо моделювання структури доходів місцевих бюджетів у контексті фінансової незалежності органів місцевого самоврядування; розглянуто стратегічні напрями вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах бюджетної децентралізації.

У результаті дослідження іноземного досвіду формування доходів місцевих бюджетів встановлено, що у забезпеченні фінансової незалежності

органів місцевого самоврядування у зарубіжних країнах важливу роль відіграють як податкові доходи, так і неподаткові. Неподаткові доходи складають істотну частку власних надходжень місцевих бюджетів, перелік яких у різних країнах відрізняється і визначається великою мірою тим, які платні послуги можуть і здатні надавати населенню органи місцевого самоврядування. Тим часом в Україні на неподаткові доходи припадає більша частина надходжень місцевих бюджетів. Аналіз практики формування податкових доходів органів місцевого самоврядування у розглянутих країнах показує, що її основу становлять прямі податки: як правило, це відрахування від загальнодержавних податків на доходи фізичних і юридичних осіб. В окремих випадках до місцевих бюджетів передається частина непрямих податків. Найчастіше податки на доходи мають вагоме фіскальне і водночас регулююче значення, будучи інструментом фінансового вирівнювання територій. Головним інструментом місцевого оподаткування є податок на нерухомість. Практикується також запровадження місцевих податків і зборів екологічного призначення. У досліджених державах відзначено набагато вищий, ніж в Україні, ступінь диверсифікації надходжень до місцевих бюджетів.

Розкрито загальні тенденції розвитку системи формування доходів місцевих бюджетів в Україні та у світі, яким можна дати такі характеристики. У країнах скандинавської моделі розвитку переважає оподаткування споживання і доходів громадян, а також велике фіскальне значення має оподаткування нерухомості. У країнах латинської моделі розвитку домінує оподаткування споживання і доходів громадян. У країнах ганноверської моделі розвитку оподаткування споживання має невелике фіскальне значення. В Україні система формування доходів місцевих бюджетів протягом досліджуваного періоду характеризується нестабільністю внаслідок змін у порядку справляння податків і зборів. Вираженою є тенденція до збільшення податкового навантаження на споживання, яка в майбутньому може компенсувати зменшення податкового тиску на прибуток підприємств.

Обґрунтовано процес моделювання структури дохідної частини місцевих бюджетів в Україні з позицій фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у сучасних умовах бюджетної децентралізації. Розроблено алгоритм моделювання процесу дослідження кореляційно-регресійних залежностей між доходами обласних бюджетів і податковими надходженнями. На базі моделювання структури доходів місцевих бюджетів і із огляду на те, що основу їх власних доходів складають податкові надходження, проведено поділ областей на відносно однорідні групи за коефіцієнтом покриття – як кластери високого (S1), середнього (S2) і низького (S3) рівнів покриття видатків за рахунок власних доходів. За результатами цього встановлено: в областях кластеру S1 (Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Одеській, Полтавській, Харківській) слід звернути увагу на підвищення

надходжень місцевих бюджетів від податку на доходи фізичних осіб, і податку на прибуток; від зборів і плати за спеціальне використання природних ресурсів, від інших податків і зборів; в областях кластеру S2 (Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Сумській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій, Черкаській) особливий вклад у підвищення доходів обласних бюджетів здійснюють надходження від податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток; від зборів та плати за спеціальне використання природних ресурсів, від місцевих податків і зборів; для областей кластеру S3 (Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській, Чернігівській) характерним є значний вклад надходжень від податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток, від зборів і плати за спеціальне використання природних ресурсів. Практично для всіх обласних бюджетів притаманний низький вплив надходжень від податку на власність.

Для підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування здійснено моделювання процесу формування стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, який включає такі етапи: підготовчий (аналіз дохідної частини бюджету у попередніх і поточному періодах, визначення тенденцій розвитку); пошуковий (виявлення можливостей, які відкриваються з прийняттям нових рішень і реалізацією нової політики щодо стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, формування нових цілей); програмний (розроблення теоретико-методологічних засад стратегії реформування доходів місцевих бюджетів, визначення шляхів та умов досягнення окреслених цілей, їх оцінка); організаційний (розподіл завдань між конкретними виконавцями стратегії, які забезпечують досягнення визначених цілей); аналітичний (контроль і оцінка отриманих результатів).

Розроблено алгоритм формування і реалізації стратегії реформування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації (рис. 2). Ключовим елементом реалізації стратегії є створення цільових галузевих і комплексних програм, програм розвитку територій.

Запропоновано авторський варіант Стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, який спрямовано на проведення реформи у сфері доходів місцевих бюджетів відповідно до стратегічного завдання бюджетної політики – створення умов для реформування системи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні. Визначено першочергові пріоритетні програми розвитку Стратегії: вдосконалення законодавчої бази регулювання доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації; зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування – доходів місцевих бюджетів; удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин.

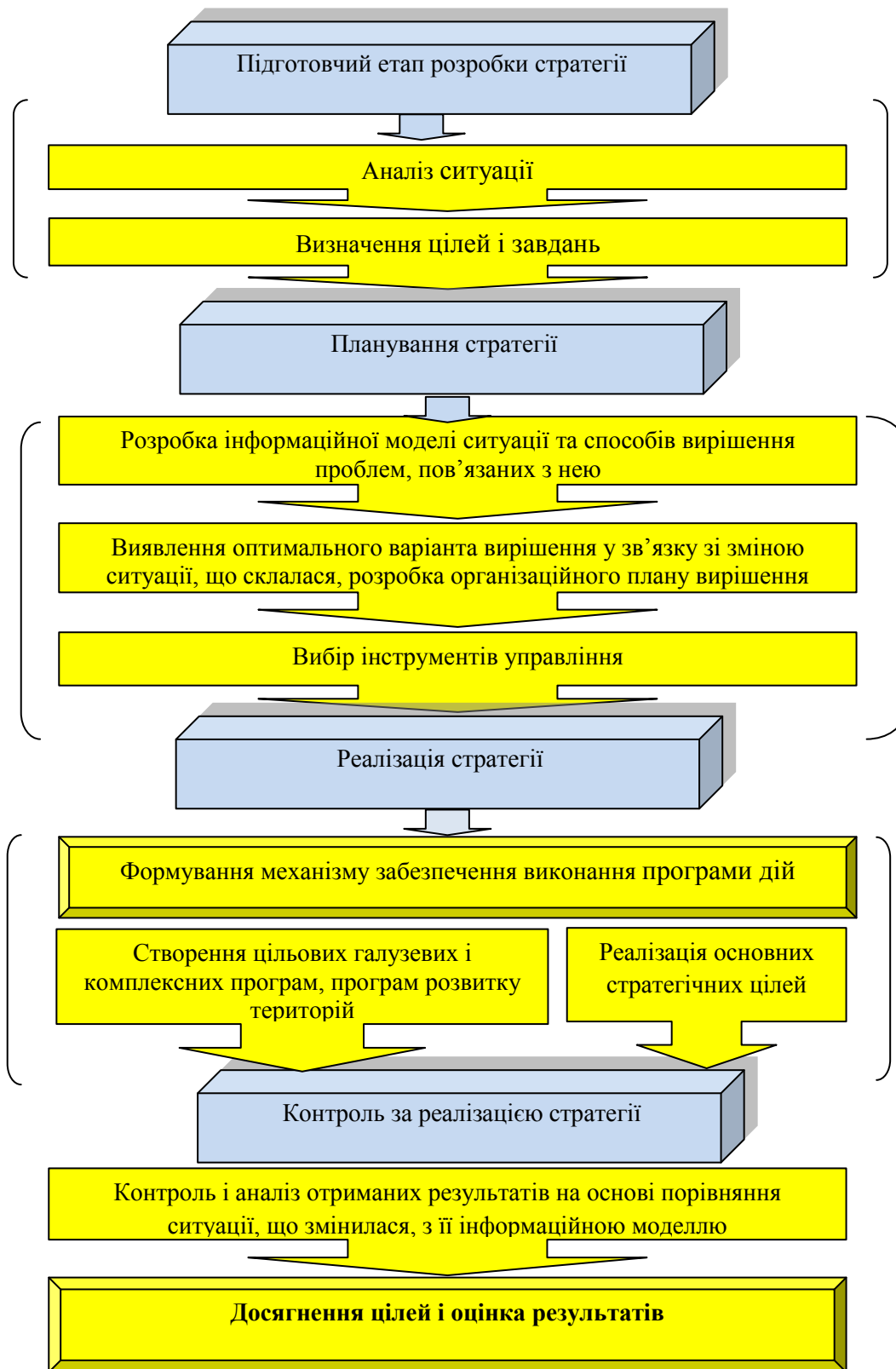

Рис. 2. Алгоритм формування і реалізації стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації*

**запропоновано автором*

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення важливого наукового завдання – поглиблення теоретичних засад формування доходів місцевих бюджетів з визначенням напрямів посилення їх ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку територій в умовах децентралізації. Це дозволило сформулювати відповідні висновки теоретико-методичного і науково-практичного характеру.

1. Дослідження наукових праць з проблематики формування доходів місцевих бюджетів дало підстави сформулювати власне визначення поняття «доходи місцевих бюджетів» – це сукупність грошово-економічних відносин суспільства, що забезпечують формування і розподіл фінансових ресурсів місцевих бюджетів та оптимальний, ефективний розвиток територій шляхом децентралізованого управління в особі органів місцевого самоврядування.

2. У результаті аналізу існуючих підходів до визначення поняття «децентралізація» обґрунтовано, що в сучасній науці її аспекти розглядаються за видами. Здійснено класифікацію видів децентралізації залежно від їх характеристики: демократична; адміністративна; управлінська; політична; фінансова; бюджетна. Обґрунтовано, що на формування доходів місцевих бюджетів значно впливатимуть бюджетна і фінансова (фіскальна) децентралізація, ефективне проведення яких, у свою чергу, залежить від демократичної, адміністративної, політичної та управлінської децентралізації. Обґрунтовано, що курс на децентралізацію окреслює як перспективи розвитку України, так і його проблеми. Здійснено групування основних переваг і позитивних результатів децентралізації, а також її ризиків і небезпек.

3. Визначено принципи формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації: бюджетної еквівалентності – відповідність доходів місцевих бюджетів податковому навантаженню, жителів регіонів; національної солідарності – загальне розуміння громадянської солідарності, відповідно до якого держава вирівнює фінансові можливості регіонів; децентралізації – чіткий розподіл фінансових функцій, дотримання місцевих пріоритетів, підзвітність; бюджетного (фіскального) федералізму – збалансоване розмежування повноважень та відповідальності між рівнями бюджетної системи, відносна самостійність місцевих бюджетів; субсидіарності – закріплення повноважень на надання гарантованих суспільних послуг за органом влади, максимально наближеним до кінцевого споживача; фінансової самостійності органів місцевого самоврядування – чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках; територіальної прив'язки – об'єкт оподаткування має бути зв'язаний за визначеною територією і відрізнятися низькою мобільністю; фінансового вирівнювання – забезпечення певного ступеня вирівнювання між краще і гірше забезпеченими територіями.

4. Для ефективної організації процесу бюджетної децентралізації здійснено класифікацію доходів місцевих бюджетів за такими ознаками: за змістом, відповідно до бюджетної класифікації, за територіальною

локалізацією, за формою утворення, за способом акумуляції, за методом розрахунку, за обсягом, за соціально-економічним змістом, за умовою повернення, за рівнем централізації, за методом залучення, за методом мобілізації, за частотою появи, за джерелом утворення і формою використання коштів, за періодичністю надходження, за структурою на виконання повноважень, у відношенні до бюджетного устрою, залежно від методу акумулювання грошових ресурсів, у відношенні до джерел сплати, залежно від властивостей бази оподаткування. Цей підхід створює базу для вдосконалення теоретичних основ формування доходів місцевих бюджетів в Україні, а також для розрахунку показників фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів.

5. Результати аналізу дохідної частини місцевих бюджетів дали можливість визначити, що в останні роки спостерігається стійка негативна тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету. Більша частина бюджетних ресурсів акумулюється у державному бюджеті України, що свідчить про високий ступінь централізації її бюджетної системи. Протягом аналізованого періоду у структурі доходів місцевих бюджетів істотну частину стабільно займають трансферти і податкові надходження. За результатами оцінки впливу міжбюджетних трансфертів на дохідну частину місцевих бюджетів з'ясовано, що необхідність в офіційних трансфертах виникає внаслідок невідповідності розподілу повноважень між органами управління в розподілу дохідних джерел на їх виконання. У структурі доходів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) значну частину займають офіційні трансферти, частка яких у загальних надходженнях зростає і у 2014 р. становила вже 56,4%. З кожним роком розмір трансфертів збільшується, що свідчить про залежність місцевих бюджетів від додаткових коштів, які надходять з державного бюджету України.

6. У результаті оцінки рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів встановлено, що сьогодні стандартних фінансових показників, які б характеризували рівень децентралізації доходів місцевих бюджетів, не існує. Доведено, що для оцінки їх рівня децентралізації необхідно використовувати комплекс показників, які б найбільш повно характеризували фінансову децентралізацію. Автором запропоновано поділити показники оцінки фінансової децентралізації доходів місцевих бюджетів за трьома критеріями: впливу децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів; децентралізації доходів місцевих бюджетів відповідно до бюджетної класифікації; залежності доходів місцевих бюджетів від офіційних трансфертів.

7. Розроблено систему окремих показників для оцінки рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів, і визначено критерії оцінювання впливу децентралізації на їх формування згідно із запропонованою методикою розрахунку, також розраховано відповідні показники за окремими критеріями з використанням значень вагових коефіцієнтів. За результатами проведених розрахунків з'ясовано, що в 2010 р., інтегральний показник рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів знаходився на межі зони задовільного стану. У 2011–2013 рр. інтегральний показник підтверджує

висновок про небезпечний стан рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів. Продовження низхідної тенденції показника рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів спричинило той факт, що у 2011 і у 2014–2015 рр. вона знаходилася на межі критичного стану. Прогнозовані показники засвідчили низхідну тенденцію зміни інтегрального показника рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів в Україні.

8. Обґрунтовано процес моделювання структури доходної частини місцевих бюджетів в Україні з позицій фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у сучасних умовах бюджетної децентралізації. Розроблено алгоритм моделювання процесу дослідження кореляційно-регресійних залежностей між доходами обласних бюджетів і податковими надходженнями. На базі моделювання структури доходів місцевих бюджетів і з огляду на те, що основу їх власних доходів складають податкові надходження, проведено поділ областей на відносно однорідні групи за коефіцієнтом покриття – як кластери високого (S1), середнього (S2) і низького (S3) рівнів покриття видатків за рахунок власних доходів. За результатами цього поділу встановлено: в областях кластеру S1 податкові надходження місцевих бюджетів формуються переважно за рахунок податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток; від зборів і плати за спеціальне використання природних ресурсів, від інших податків і зборів; в областях кластеру S2 особливий вклад у підвищення доходів обласних бюджетів здійснюють надходження від податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток, від зборів і плати за спеціальне використання природних ресурсів, від місцевих податків і зборів; для областей кластеру S3 характерним є значний вклад надходжень від податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток, від зборів і плати за спеціальне використання природних ресурсів. Практично для всіх обласних бюджетів притаманний низький вплив надходжень від податку на власність.

9. Для підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування здійснено моделювання процесу формування стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. Розроблено механізм реалізації Стратегії реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, який передбачає таку її послідовність: аналіз ситуації; визначення цілей і завдань; розробка інформаційної моделі ситуації та способів вирішення проблем, пов'язаних з нею; виявлення оптимального варіанта вирішення проблем у зв'язку зі зміною ситуації, що склалася; розробка організаційного плану їх вирішення; вибір інструментів управління; розробка програми дій; виконання програми дій; контроль і аналіз отриманих результатів на основі порівняння ситуації, що змінилася, з її інформаційною моделлю. Розроблено Стратегію реформування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, яка визначає нормативно-правові та організаційні основи діяльності держави та її бюджетної політики, першочергові пріоритети, принципи, стратегічні індикатори і засоби реалізації стратегії, а також передбачає узагальнення окремих напрямів діяльності у сфері забезпечення формування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. Запропонована стратегія сприятиме

створенню ефективної системи міжбюджетних відносин, їх узгодженню із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку України, зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування – доходів місцевих бюджетів, удосконаленню законодавчої бази регулювання доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Вінницька О. А. Економіко-статистичний аналіз доходів місцевих бюджетів / О. А. Вінницька // Статистика України. – 2015. – № 3 (70). – С. 18-23. (0,55 друк. арк.).
2. Вінницька О. А. Бюджетні видатки як складова державної підтримки сільського господарства / О. А. Вінницька // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2015. – № 1. – С. 57-63. (0,58 друк. арк.).
3. Вінницька О. А. Перспективи диверсифікації бюджетної політики на місцевому рівні / О. А. Вінницька // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Збірник наукових праць. Вип. 2 (13). – К. : Типографія «Інтердрук», 2014. – С. 20-32. (0,75 друк. арк.).
4. Вінницька О. А. Сучасні тенденції зовнішньої заборгованості України / О. А. Вінницька // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Збірник наукових праць. Вип. 1 (14). – К. : Типографія «Інтердрук», 2015. – С. 27-33. (0,51 друк. арк.).
5. Вінницька О. А. Фінансовий механізм державної підтримки сільського господарства / О. А. Вінницька // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. Зб. нак. пр. Вип. 16 // Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К. : ДП «Інформ.-анал. агентство», 2015. – Вип. 16. – с. 139-146. (0,48 друк. арк.).
6. Вінницька О.А. Вплив міжбюджетних трансфертів на дохідну частину місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 14. – С. 139-142. (0,49 друк. арк.).
7. Вінницька О.А. Місцеві податки в доходах місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 12. – С. 254-257. (0,46 друк. арк.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

8. Vinnytska O. Features of formations of local budgets under decentralization. / О.А. Vinnytska // Modern Science – Moderni veda. – 2015. – № 6. – S. 15-20. (0,51 друк. арк.).

9. Vinnytska O. Natures and classification aspects of local budget revenues. / O. A. Vinnytsca // Baltic Journal of Economic studies. – 2015. – Vol. 1. – No. 2. – S. 18-22. (0,52 друк.арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Винницкая О. А. Приоритетные направления бюджетной политики в системе формирования доходов и расходов местных бюджетов / О. А. Винницкая // Актуальные проблемы развития финансового сектора : Материалы Международной научно-практической заочной конференции 18 ноября 2015 г. ; М-во обр. и науки РФ, ФГБОУ ВПО «Тамб. гос. ун-т им. Г.Р. Державина» ; отв. ред. Я.Ю. Радюкова. – Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2015. – С. 39-46. (0,47 друк. арк.).

11. Вінницька О. А. Підходи до визначення природи бюджету / О.А. Вінницька // збірник тез доповідей III Міжнар. наук.-практич. конференції [«Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю» 11 листопада 2015 року]. – м. К., 2015. – С. 35-37. (0,21 друк. арк.).

12. Вінницька О.А. Бюджетна політика та її роль в формуванні доходів місцевих бюджетів / Вінницька О.А. / збірник тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практич. конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених [“Економічна безпека країни: загрози та виклики в умовах глобалізації” м. Київ, 20–21 листопада 2015 р.]. У 2-х частинах. – К. : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. – Ч.2. – С. 56-58. (0,18 друк. арк.).

13. Вінницька О.А. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання / О.А. Вінницька // Збірник матер. VI Міжнародної науково-практичної конференції [“Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд” м. Запоріжжя, 12–13 грудня 2014 р.]. / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х частинах. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2014. – Ч. 2. – С. 26-28. (0,19 друк.арк.).

14. Вінницька О.А. Особливості зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Збірник тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практич. конференції [“Інноваційна інфраструктура України : стан та аналіз умов розвитку” м. Одеса, 20-21 листопада 2015 р.] / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку. – О.: ЦЕДР, 2015. – С. 97-99. (0,21 друк. арк.).

15. Вінницька О.А. Проблеми мобілізації доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації / О.А. Вінницька // Збірник матер. IX Міжнар. наук.-практич. конференції [“Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд” м. Запоріжжя, 13 – 14 листопада 2015 р.] / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 3-х частинах. – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2015. – С. 74-76. (0,22 друк. арк.).

16. Вінницька О.А. Роль місцевих податків і зборів в формуванні доходів місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Матер. Міжнар. наук.-практ. конференції [“Розвиток фінансово-економічного становища на різних рівнях управління : підприємство, регіон, держава” м. Дніпропетровськ, 6–7 листопада 2015 р.]. У

4-х частинах – Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2015. – Ч. 4. – С. 92-95. (0,24 друк. арк.).

17. Вінницька О.А. Теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів / О.А. Вінницька // Збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практич. конференції [“Фінансово-банківські та адміністративні послуги : проблеми управління та перспективи розвитку” м. Тернопіль, 12–13 листопада 2015 р.]. – Тернопіль : Астон, 2015. – С. 186-187. (0,13 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Вінницька О. А. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2017.

У дисертації здійснено комплексне наукове дослідження теоретико-методологічних засад формування доходів місцевих бюджетів з визначенням напрямів посилення їх ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку територій в умовах децентралізації. Досліджено економічну природу доходів місцевих бюджетів, розкрито теоретичні засади децентралізації у процесі формування доходів місцевих бюджетів, розглянуто принципи та основи класифікації цих доходів.

Проведено аналіз формування доходів місцевих бюджетів у контексті децентралізації бюджетної системи України, дано оцінку впливу міжбюджетних трансфертів на дохідну частину її місцевих бюджетів, запропоновано методичні основи визначення рівня децентралізації дохідної частини місцевих бюджетів.

Розкрито можливості створення умов для впровадження зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації та перспективи його адаптації в Україні, розроблено пропозиції щодо моделювання структури доходів місцевих бюджетів у контексті фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, розглянуто стратегічні напрями вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів у сучасних умовах бюджетної децентралізації.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, бюджетна децентралізація, структура доходів місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, рівень децентралізації доходів місцевих бюджетів.

АННОТАЦИЯ

Винницкая О. А. Формирование доходов местных бюджетов в условиях децентрализации. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. Черниговский национальный технологический университет. – Чернигов, 2017.

В диссертации осуществлено комплексное научное исследование теоретико-методологических основ формирования доходов местных бюджетов с определением направлений усиления их роли в стимулировании социально-экономического развития территорий в условиях децентрализации. Исследована экономическая природа доходов местных бюджетов, раскрыты теоретические основы децентрализации в процессе формирования доходов местных бюджетов, рассмотрены принципы и основы классификации этих доходов.

Проведен анализ формирования доходов местных бюджетов в контексте децентрализации бюджетной системы Украины, дана оценка влияния межбюджетных трансфертов на доходную часть ее местных бюджетов, предложены методические основы определения уровня децентрализации доходной части местных бюджетов.

В результате оценки уровня децентрализации доходной части местных бюджетов установлено, что сегодня стандартных финансовых показателей, характеризующих уровень децентрализации их доходов, не существует. Доказано, что для оценки их уровня децентрализации необходимо использовать комплекс показателей, которые бы наиболее полно характеризовали финансовую децентрализацию. Автором предложено разделить показатели оценки финансовой децентрализации доходов местных бюджетов по трем критериям: влияния децентрализации на формирование доходов местных бюджетов; децентрализации доходов местных бюджетов в соответствии с бюджетной классификацией; зависимости доходов местных бюджетов от официальных трансфертов.

Разработана система отдельных показателей для оценки уровня децентрализации доходов местных бюджетов и определены критерии оценки влияния децентрализации на их формирование согласно предложенной методике расчета. Также рассчитаны соответствующие показатели по отдельным критериям с использованием значений весовых коэффициентов. По результатам проведенных расчетов выяснено, что в 2010 г. интегральный показатель уровня децентрализации доходов местных бюджетов находился на границе зоны удовлетворительного состояния. В 2011–2013 гг. интегральный показатель подтверждает вывод об опасном состоянии уровня децентрализации доходов местных бюджетов. Продолжение нисходящей тенденции показателя уровня децентрализации доходов местных бюджетов повлечет тот факт, что в 2011 и в 2014–2015 гг. она находилась на границе критического состояния. Прогнозируемые показатели подтвердили нисходящую тенденцию изменения интегрального показателя уровня децентрализации доходов местных бюджетов в Украине

Раскрыты возможности создания условий для внедрения зарубежного опыта формирования доходов местных бюджетов в условиях децентрализации и перспективы его адаптации в Украине, разработаны предложения по моделированию структуры доходов местных бюджетов в контексте финансовой независимости органов местного самоуправления, рассмотрены стратегические

направления совершенствования процесса формирования доходов местных бюджетов в современных условиях бюджетной децентрализации.

Ключевые слова: доходы местных бюджетов, бюджетная децентрализация, структура доходов местных бюджетов, межбюджетные трансферты, уровень децентрализации доходов местных бюджетов.

ANNOTATION

Vinnytska O.A. The forming of a local budget under decentralization. – Monuscript.

The dissertation for a degree of economic sciences for specialty 08.00.08 – money, finance and credit. The Chernihiv National Technological University. – Chernihiv, 2017.

In dissertation presented a comprehensive scientific study of theoretical and methodological principles of formation the local budgets to the definition of areas to enhance their role in promoting social and economic nature of the local budgets, describes the theoretical principles of decentralization in the formation of the local budgets, principles and classifications.

Analysed of formation the local budgets in the context of the decentralization of the budget system of Ukraine; assessed the impact of intergovernmental transfers on the revenue of the local budgets of Ukraine; proposed foundations will determine the level of decentralization of local budget revenues of Ukraine.

Examined the possibilities of creating conditions for the introduction of international experience forming the local budgets under decentralization and the prospects for its adaptation in Ukraine; made the suggestions on modeling the structure of local budgets in the context of financial independence of local governments; considered the strategic directions of improving the process of formation the local budgets in the current conditions of fiscal decentralization.

Key words: the revenues of local budgets, budget decentralization, the structure of revenues, intergovernmental transfers, the level of decentralization the local budgets.